

Voorwerp I

Tinnen kan

Een exemplaar van uitzonderlijk formaat

Tekst Jan Beekhuizen

De grootste Nederlandse tinnen kan die we kennen, is een stadskan uit Hoorn. Deze heeft, inclusief het torentje op het deksel, een hoogte van maar liefst 84,5 cm. De kan hiernaast is eveneens bijzonder groot, maar of het een stadskan is? En zal er daadwerkelijk uit geschonken zijn?

Na de Hoornse kan volgen in hoogte de stadskannen van Bolsward (77 cm), Enkhuizen (77 cm) en Amsterdam (76 cm). Alle andere nog bestaande stadskannen zijn kleiner. Deze kannen, ook wel presentkannen genoemd, werden veelal gebruikt bij bezoeken van hoogwaardigheidsbekleders aan steden. Het stadsbestuur gaf een tinnegieter de opdracht om voor die gelegenheid speciaal een of meerdere stadskannen te gieten. Deze werden bij het diner gebruikt om in eerste instantie te pronken en er uiteraard wijn uit te schenken voor de gasten. Zij werden niet cadeau gedaan, maar bleven eigendom van de stad. Diverse steden in Nederland bezitten nog stadskannen: 63 in totaal, voornamelijk uit de 16de en 17de eeuw. Maastricht heeft met achttien stuks het grootste aantal.

Het vaasje op het deksel wijst op de periode van het empire

De hier afgebeelde avondmaals-, genootschaps- of raadskan is de grootste kan die tot op heden in deze vorm bekend is. Afgaande op de vormgeving is het echter geen stadskan. Het model lijkt, met enige fantasie, op een engelenkan met sneb. Dit kantype komt alleen voor in de driehoek Maastricht-Luik-Aken. Daarom wordt deze kan ook in die contreien geplaatst. Zo zijn in Maastricht en Luik uitzonderlijk grote kannen vervaardigd met een zeer fors model.

Het scharnier is tweekakig en het handvat is rijkelijk versierd met de nodige krullen die eveneens zorgen voor voldoende stevigheid om de kan aan te pakken en ermee te schenken.

Omdat de kan niet gemerkt is, wat niet ongebruikelijk is bij kerkelijk tin, kunnen we hem dateren aan de hand van bepaalde kenmerken. Een ervan is het vaasje op het deksel: dat wijst op de periode van het empire. Daarnaast is de vormgeving van kan en voet typerend voor die tijd.

Tot op heden is er geen tweede exemplaar gevonden. Het is een volstrekt uniek voorbeeld van het vakmanschap van de tinnegieter. In hoeveel delen de kan gegoten is, kan helaas niet worden vastgesteld. Er zijn aan de binnenkant van de kan geen sporen te vinden van de natte lap of van de blaaspijp. Vanwege de leeftijd zou de blaaspijptechniek gebruikt moeten zijn om delen aan elkaar te solderen. De sneb - schenkruit - is apart aan de kan gezet, nadat er eerst op die plaats een stuk van de hals is uitgesneden.

Vanaf ongeveer de 15de eeuw werden de losse gegoten delen van een kan met de soldeerbout aan elkaar gezet. Dit liet een spoor achter. Vanaf het midden van de 18de eeuw werden de delen aan elkaar gezet met behulp van de blaaspijp. Deze methode liet geen sporen achter.

Gezien zijn formaat moet deze kan voor een grote gemeenschap bedoeld zijn geweest. Bij het meten van de inhoud bleek dat een volle kan, tot twee centimeter onder de rand van de hals, 21 kilo weegt. Dat is toch wel erg zwaar voor gebruik en moeilijk om een kleinere kan of beker mee te vullen, mede door de grote schenkruit. Misschien mag er daarom een andere functie aan de kan worden toegeschreven en wel die van een louter representatieve. Mogelijk wilde de tinnegieter van deze kan laten zien waartoe hij in staat was.

Meer weten

Jan Beekhuizen, kunst- en antiekhandel

Nieuwe Spiegelstraat 49

1017 DD Amsterdam

+31 (0)20 626 39 12

www.janbeekhuizen.nl

Genootschapskan (circa 1800-1825). Niet gemerkt. Hoogte 71,5 cm, diameter voet 19,8 cm. Leeg gewicht 6,8 kg, vol gewicht 21,0 kg. Inhoud 14,2 l.

